

Opmerkelijke vondsten uit de bosreservaten

Kris Vandekerkhove

Onze terreinploeg deed het afgelopen jaar tijdens het veldwerk weer heel wat interessante waarnemingen.

Bont Dikkopje

In bosreservaat **Sevendonk** vonden ze in de kernvlakte een kleine populatie **Moerasvaren**. Deze zeldzame varen is een belangrijke indicator van zeer goed ontwikkelde mesotrofe elzenbroeken. Dit bevestigt dat onze kernvlakte er niet alleen structureel is (met zeer zware oude elzenstobben), maar ook naar vegetatie een referentie is voor andere broekbossen. Deze varen komt trouwens ook in het bosreservaat Coolhembos voor, zowel in de kernvlakte als daarbuiten (zie foto bovenaan). Verder werden in Sevendonk ook zeldzame vlinders gespot : naast **Bont Dikkopje**, dat al van ginder gekend was, ontdekten we ook Groentje en Kleine ijsvogelvlinder.

Zoals elk jaar liet ook de **Middelste bonte specht** tijdens ons veldwerk van zich horen, en dit in de bosreservaten Pruikenmakers (Meerdaalwoud) en Bos Ter Rijst (Pepingen). Bernard Van Elegem hoorde bij een kort bezoek aan de kernvlakte van het bosreservaat Joseph Zwaenepoel (Zoniënwood) op een bepaald ogenblik niet minder dan 3 beesten roepen.

Middelste bonte specht

Ook de inventariseerders van de studie bureaus (Aeolus en Escher) lieten zich niet onbetuigd.

Zo werd in **Vroenenbos** (voormalige zaadtuin in Hallerbos – zie ook vorige nieuwsbrieven) de reeds indrukwekkende soortenlijst verder aangevuld met o.a. Eekhoorngras en Blauwe knoop. Die laatste soort was er nog tot begin jaren 90 gemeld, maar was tot nu toe niet teruggevonden. Een kleine kwijnende populatie werd echter herontdekt. Door het gerichte beheer dat hier

voorzien is, zal de soort zich hopelijk kunnen herstellen. Er zijn hier trouwens andere soorten die ook al door het oog van de naald zijn gekropen en het nu voortreffelijk doen. De liggende vleugeltjesbloem, en vooral het Heidekartelblad, die hier zo goed als verdwenen waren, staan er florissant bij : plaatselijk kleurt de vegetatie er roze van het kartelblad ! Ook de Knollathyrus zagen we voor het eerst in bloei.

Maar het waren toch vooral de inventarisaties in Voeren die (zoals verwacht) spectaculaire vondsten opleverden.

Vleermuizen in de Voerense bosreservaten

In en rond Teuvenenberg werden vijf vleermuissoorten op naam gebracht; rond Veursbos waren dat er zeven, en rond Broekbos ook vijf. Naar Vlaamse normen zijn dat vrij hoge aantallen (zeker gezien de beperkte inventarisatie die werd uitgevoerd). Vooral de waarnemingen van **Bosvleermuis** en vooral **Vale vleermuis** zijn opmerkelijk. De Bosvleermuis was reeds eerder, in 2001, in Veursbos vastgesteld. Tijdens huidig onderzoek werd de soort zowel bij Veursbos als nabij het Broekbos waargenomen. Elders in Vlaanderen is deze soort van grote boscomplexen enkel gekend van Zoniën- en Meerdaalwoud.

De Vale vleermuis is met een spanwijdte van 43 cm onze grootste inheemse vleermuis. Ze jaagt vaak, zoals bosvleermuis op grote kevers die ze van de bosbodem plukt. Het typische jachtbiotoop zijn parklandschappen en open bos of kathedraalbeukenbossen, met weinig ondergroei. De waarnemingen in Veursbos en Teuvenenberg zijn de eerste zomerwaarnemingen van deze soort in Vlaanderen in de laatste 20 jaar ! Jaarlijks overwinteren één of twee exemplaren in de mergelgrotten van zuidoost Limburg en een tijdje terug ook ééntje in Groenendaal (Zoniënwoud). In Lontzen (zowat 20 km verderop in Wallonië) bevindt zich een zomerkolonie van deze soort. Het is niet onmogelijk dat de waargenomen dieren van zo ver tot in Voeren zijn komen jagen.

Verder werd ter hoogte van Broekbos ook Ingekorven vleermuis waargenomen. Op Vlaamse schaal is dit een zeldzame soort (populatie 400-500 individuen) die bij ons de noordgrens van zijn areaal bereikt. Er zijn gekende broedkolonies in Sint-Pieters-Voeren en Moelingen, vandaar dat de waarneming hoewel opmerkelijk toch niet geheel onverwacht was.

Vale vleermuis

Bijzondere kevers en spinnen in de Voerense bosreservaten

De voorlopige resultaten van de inventarisaties naar loopkevers en spinnen zien er eveneens veelbelovend uit. In Veursbos werden al 26 loopkeversoorten gevonden, waaronder de Lederloopkever (*Carabus coriaceus*), *Abax parallellus* en *Bembidion deletum*. Het onderzoek naar spinnen leverde al minstens 24 Rode Lijstsoorten, waaronder de Heidepiraat (*Pirata uliginosus*, met uitsterven bedreigd), *Saariotoa firma* en *Troxochrus nasutus*. Voor deze laatste twee soorten betreft het de tweede (na Vrouwenbos vorig jaar) en de eerste waarneming voor Vlaanderen !

In Teuvenenberg vonden de onderzoekers 34 soorten loopkevers, opmerkelijk meer dus. Dat wordt toegeschreven aan het feit dat hier ook nattere zones voorkomen. Niet minder dan 11 soorten zijn opgenomen op de rode Lijst, o.a. Lederloopkever (alweer), *Abax ovalis* en *parallellus*, *Trichotichnus nitens* (slechts gekend van twee uurhokken) en de kleine poppenrover (*Calosoma inquisitor* – 'Bedreigd' volgens de Rode Lijst). Onder de spinnen werden 15 bijzondere soor-

Eikenbladspin, een nieuwe soort voor Vlaanderen gevonden in Teuvenenberg

ten gevonden, waaronder *Glyphesis cottonae* (met uitsterven bedreigd), *Dipodops melanogaster*, *Haplodrassus sylvestris*, *Philodromus albidus* en *praedatus*. Ook hier werd de nieuwe soort *Troxochrus nasutus* gevonden, en nog een andere nieuwe soort voor Vlaanderen, de **eikenbladspin** (*Aculepeira ceropegia*). In Nederland zijn er enkel 3 waarnemingen gekend uit de negentiende eeuw, en in Engeland slechts één. Deze soort is vooral in Midden Europa algemeen. In zuidoost-België zou ze niet zeldzaam zijn. Het spinnetje werd talrijk gevonden in een grote ruigte vlak tegen de Nederlandse grens.

Het kleinere Broekbos leverde 10 loopkeversoorten op, waarvan 8 typische bossoorten zijn. Meest bijzonder was alweer de Lederloopkever.

Grote katten in ... onze Voerense bosreservaten

Sinds enkele jaren doen er geruchten de ronde over het voorkomen van **lynxen**, zowel in Nederlands als in Belgisch Limburg. Er bleef twijfel bestaan of het niet om andere soorten ging of om dieren, die ontsnapt waren uit privé-dierentuinen. Om de aanwezigheid te kunnen bevestigen, is meer informatie nodig dan enkele

vluchtige zichtwaarnemingen of twijfelachtige sporen zoals pootafdrukken.

Van het najaar van 2005 tot het vroege voorjaar van 2006 nam de frequentie van betrouwbare waarnemingen in de Voerstreek sterk toe. Ook de autopsie op een dood gevonden ree, als typische prooi, wees op het voorkomen van lynx. Helemaal opmerkelijk waren enkele duidelijke nachtelijke zichtwaarnemingen, waarbij zelfs op basis van het vachtpatroon kon vastgesteld worden dat het om minstens twee verschillende dieren ging. Gezien lynxen geen seksegenoten in hun territorium dulden, moest het dus wel om een mannetje en een wijfje gaan. Bevestiging daarvan kwam in februari 2006, toen de onmis-

kenbare paringsroep tussen twee dieren langdurig galmde over de vallei van het ene bosreservaat (Veursbos) naar het andere (Vrouwenbos).

In de periode daarna doofden de waarnemingen opnieuw uit. Dit is niet verwonderlijk, omdat je de Voerstreek kan beschouwen als een klein aanhangsel van de immense bosrijke regio van Ardennen en Eifel. Voor dieren met individuele leefgebieden tot 1000 km² is de Voerstreek eerder te beschouwen als een bestemming voor 'daguitstapjes'. Maar het gebied behoort wel tot een bezet territorium.

Niet zo spectaculair, maar toch ook zeer bijzonder was de melding die we in Zoogdierflits van Natuurpunt vonden : in het Bovenste bos, dat is eigenlijk de Nederlandse uitloper van het bosreservaat Teuvenenberg, werd recent, met grote betrouwbaarheid, Wilde kat gesignaleerd. Aangezien deze dieren geen klein territorium hebben en zich niets aantrekken van staatsgrenzen mogen we er redelijkerwijze van uitgaan dat deze poes ook al in het bosreservaat heeft rondgestruind.

De Voerense bosreservaten lijken precies een bijzondere aantrekkingskracht uit te oefenen op zeldzame grotere zoogdieren. Aan de Everzwijnen en nu en dan een edelhert waren we al gewend, en van Boomarter zijn er ook recente vrij betrouw-

Onze bosreservaten in Voeren kregen zowaar het bezoek van een koppeltje Lynxen

bare waarnemingen. Wilde kat kan er ook nog bij, maar Lynx, dat overstijgt toch de stoutste verwachtingen. Wat kunnen we nog verwachten : wolf, eland, wisent, wolharige neushoorn ?

(gebaseerd op het artikel van Koen Van den Berge in de INBO-nieuwsbrief).

Hazelmuisen houden van ... de Voerense bosreservaten(randen)

Reeds in het vorige nummer maakten we melding van de inventarisatiecampagne door de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt Studie naar Hazelmuis in Zuidoost-Limburg. De vorige jaren was al gebleken dat deze zeldzame slaapmuis in Vlaanderen de laatste decennia blijkbaar overal verdwenen is en enkel nog in Voeren een restpopulatie standhoudt. Ondertussen hebben ook de inventariseerders zich verder bekwaamd in de knepen van het speurdersvak: herkennen van geschikt biotoop, herkennen van sporen (nestjes, knaagsporen aan nootjes en pitten), ... In 2006 werd daarom een nieuwe intensieve inventarisatiecampagne in Voeren uitgevoerd, om een vollediger en meer gedetailleerd beeld te krijgen van het hazelmuisbestand aldaar. Daarvan werd in januari verslag gedaan, en werden ervaringen uitgewisseld op een kleine workshop, waar ook de Nederlandse experts aanwezig waren.

De inventarisatiecampagne bleek een succes: waar er vorig jaar 16 nesten werden gevonden, liep dat aantal dit jaar op tot 106! Dit is gedeeltelijk te wijten aan de verhoogde efficiëntie en intensiviteit van de inventarisatie, en de ontdekking van een – qua habitatkwaliteit zeer geschikt – nieuw gebied. In de rijk begroeide houtkanten langs de spoorwegberm tussen het centrum van Sint-Martens-Voeren en het Veursbos werden immers in totaal 51 nesten gevonden.

De rest van de populatie houdt zich op in een aantal bosranden van de oostelijke boscomplexen in Voeren (die allemaal geheel of gedeeltelijk het statuut van bosreservaat hebben). Er werden nesten gevonden in de bosranden van Veursbos (12), Broekbos (13), Konenbos (7), Vrouwenbos (2) en vooral Teuvenenberg (21).

Waarschijnlijk was er ook een tijdelijke toename in populatiegrootte ten gevolge van de zeer goede vruchtzetting in 2006 van allerlei besdragende struiken (mirabel, zoete kers, ...).

Het grotere aantal nesten betekent dus niet noodzakelijk dat de populatie het plots veel beter doet. De gegevens wijzen nog steeds op een zeer kleine Vlaamse restpopulatie die dringend beschermingsmaatregelen nodig heeft om te blijven voortbestaan.

Bij de beheerplannen die nu voor de bosreservaten Broekbos, Veursbos en Teuvenenberg worden opgemaakt, zal bij de uitwerking van het beheer voor de bosranden zo goed mogelijk met de wensen en gebruiken van de Hazelmuis rekening worden gehouden.

Wie meer wil weten over de Hazelmuisen en de inventarisatiecampagne verwijzen we naar de website www.hazelmuis.be.

Hazelmuisexpert Ludy Verheggen leidt ons binnen in de wondere wereld van de Hazelmuis.